

בוחרים היום למען המחר:

מה הקשר בין אוריינות

פיננסית להתנהלות כלכלית

נכונה?

אייל כרמל,

המרכז לפנסיה, ביטוח ואוריינות

פיננסית

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

carmeley@gmail.com

המרכז לפנסיה,
ביטוח ואוריינות פיננסית
Pensions, Insurance and
Financial Literacy
Research Center

אוריינות פיננסית

- “Financial literacy is the combination of consumers’/investors’ understanding of financial **products and concepts** and their **ability and confidence** to **appreciate financial risks and opportunities**, to make **informed choices**, to know **where to go for help**, and to take other effective actions to improve their financial well-being.”

(OECD)

- הכרת מוצרים ומונחים פיננסיים
- היכולת להעריך סיכונים והזדמנויות
- ביצוע בחירות והחלטות מושכלות
- קבלת ייעוץ הולם

העלייה בחשיבות האוריינות הפיננסית

- **העברת אחריות לאזרח** - צורך לקבל החלטות בנוגע לחסכון הפנסיוני (מעבר לפנסיה צוברת)
- **תוחלת חיים ארוכה יותר** מחייבת לחסוך יותר כסף
- **אשראי זמין ועלייה ברמת ההלוואות** לפרטים
- **נגישות רבה יותר** לשווקים פיננסיים מתוחכמים
- **ריבוי של מוצרים** פיננסיים וטכנולוגיים

אוריינות פיננסית

בעלי אוריינות פיננסית:

- משקיעים בבורסה בהצלחה ומשלמים פחות דמי ניהול
(Van Rooij, Lusardi, & Alessie, 2007)
- מתמודדים יותר טוב עם חובות
(Moore, 2003)
- צוברים הון רב יותר
(Hilgert, Hogarth & Beverly, 2003)
- חוסכים יותר לפנסיה ומחזיקים בתוכניות פרישה טובות יותר
מתכננים לפנסיה
- (Lusardi & Mitchell, 2013)

ידע פיננסי באוכלוסייה

- נניח והפקדת מאה דולרים בחיסכון עם ריבית שנתית של 2%. לאחר 5 שנים, כמה כסף יהיה לך?

פחות מ-
102%

בדיוק
102%

יותר מ-
102%

- נניח והריבית על החיסכון היא 1% בשנה והאינפלציה היא 2% בשנה. בעוד שנה אחת, האם תוכל לקנות _____ ממה שתוכל לקנות היום עם הכסף שבחשבונך?

פחות

בדיוק אותו
הדבר

יותר

- קנית מניה בודדת מספקת לרוב החזר יותר בטוח מאשר רכישה של מספר מניות

שקר

אמת

(Lusardi & Mitchell, 2007)

ידע פיננסי באוכלוסייה

- נניח והפקדת מאה דולרים בחיסכון עם ריבית שנתית של 2%. לאחר 5 שנים, כמה כסף יהיה לך?

יותר מ-
102%

- נניח והריבית על החיסכון היא 1% בשנה והאינפלציה היא 2% בשנה. בעוד שנה אחת, האם תוכל לקנות _____ ממה שתוכל לקנות היום עם הכסף שבחשבונך?

פחות

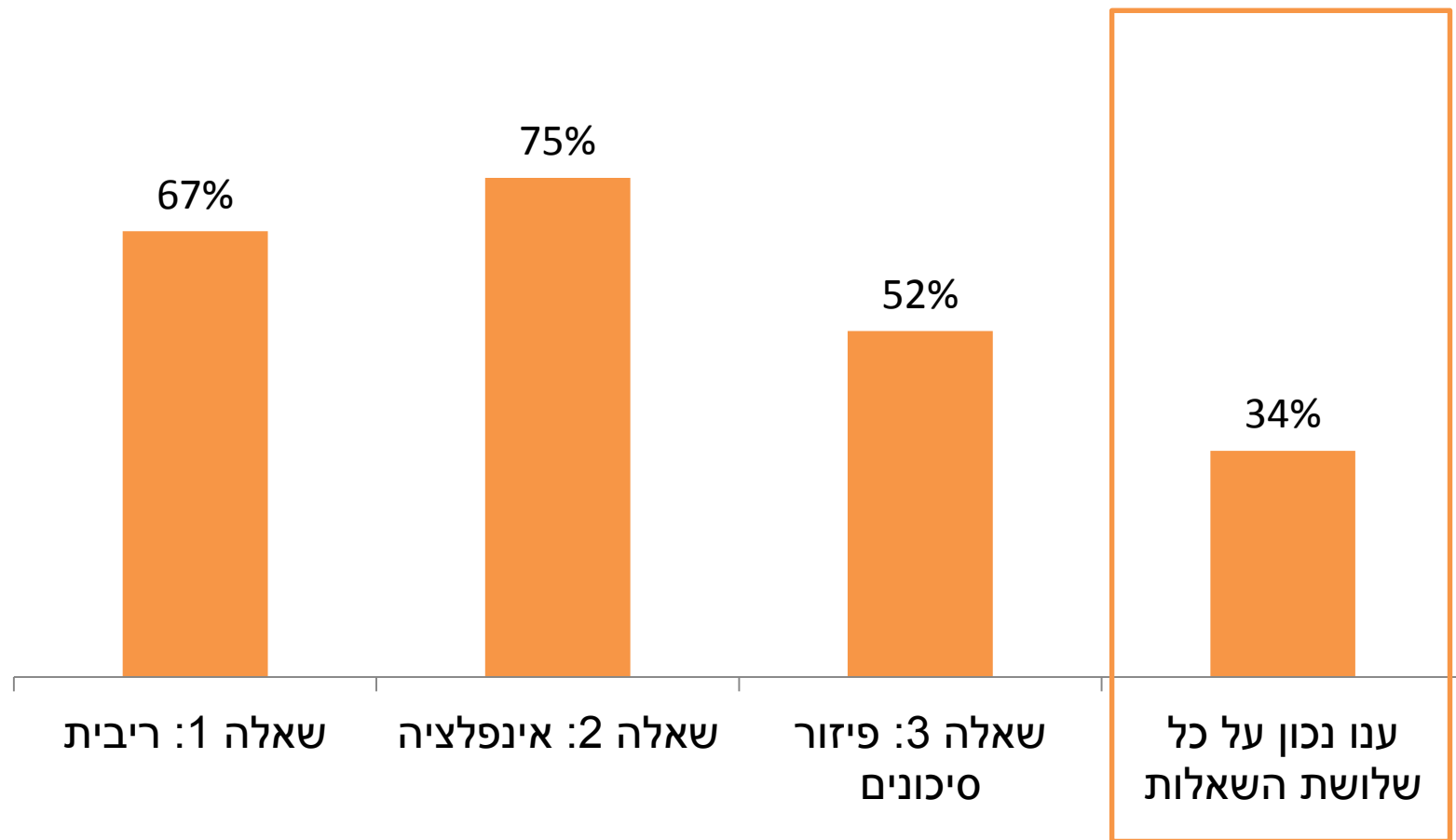
- קנית מניה בודדת מספקת לרוב החזר יותר בטוח מאשר רכישה של מספר מניות

שקר

(Lusardi & Mitchell, 2007)

ידע פיננסי באוכלוסייה

(Lusardi & Mitchell, 2007)

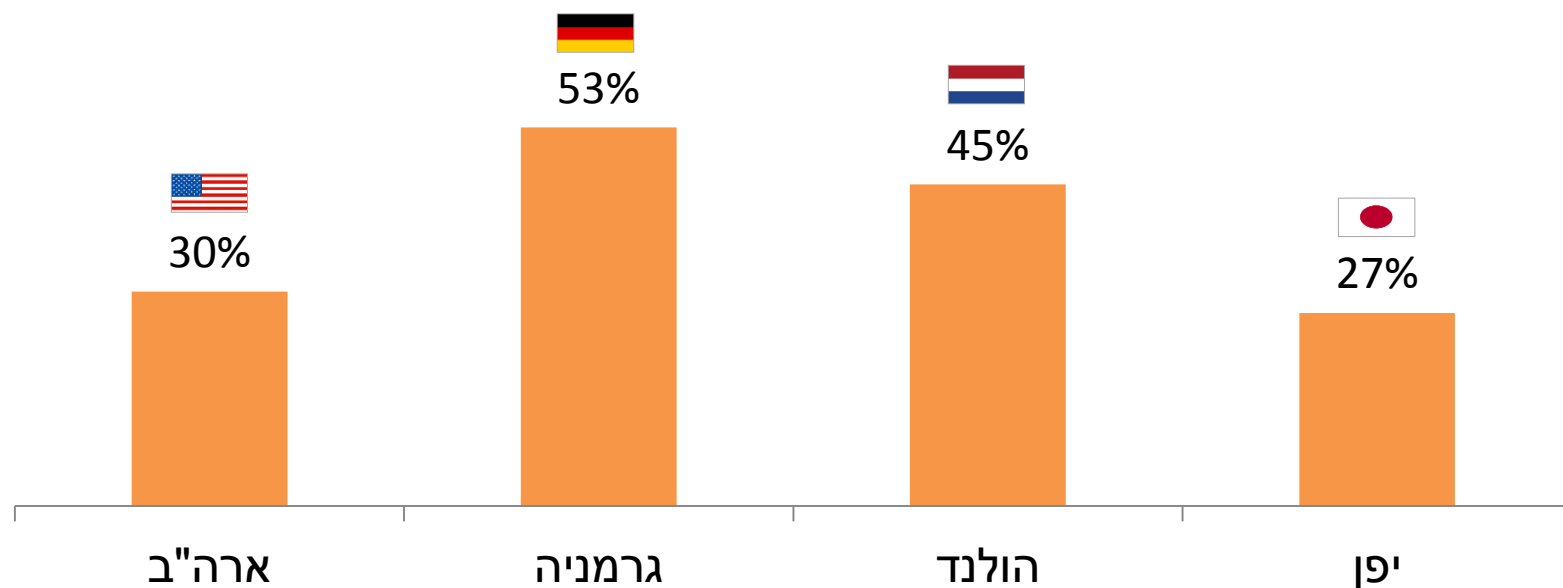

המרכז לפנסיה,
ביטוח ואוריינות פיננסית
Pensions, Insurance and
Financial Literacy
Research Center

אוריינות פיננסית – השוואה בינלאומית

Percentage of respondents who answered correctly all three financial literacy questions

(FINRA, 2013)

המרכז לפנסיה,
ביטוח ואוריינות פיננסית
Pensions, Insurance and
Financial Literacy
Research Center

אוריינות פיננסית בישראל - השוואה בינלאומית

סקר אוריינות פיננסית של הלמ"ס שנערך בשנת 2012 בחן את רמת הידע הפיננסי בישראל בהשוואה לממוצע של 12 מדינות החברות ב-OECD רמת האוריינות הפיננסי בישראל נמוכה מהממוצע במרבית הקטגוריות:

OECD (%)	ישראל (%)	שאלה
		
82	59	חישוב ריבית שנתית של 2% מתוך 1000 ש"ח
80	65	באינפלציה גבוהה עולה יוקר המחיה במהירות
71	49	השקעה עם תשואה גבוהה היא על פי רוב השקעה בסיכון גבוה
30	29	חישוב ריבית שנתית של 5% לתוכנית חסכון של 1,000 ש"ח למשך שנתיים
53	48	ניתן להקטין את הסיכון בתיק באמצעות קניית מגוון רחב של מוצרים פיננסיים

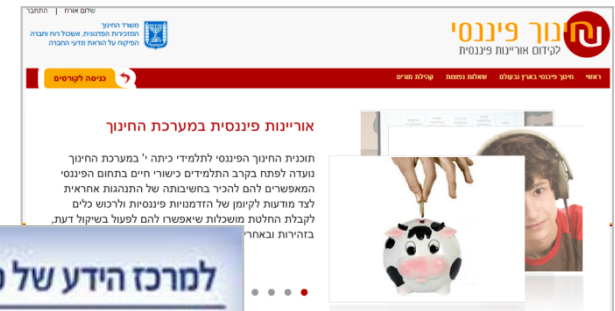
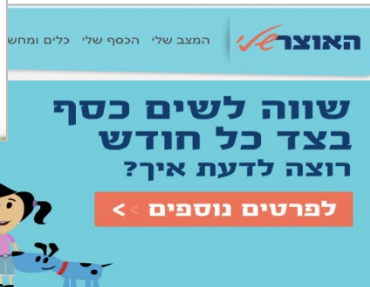

אוריינות פיננסית

■ הגברת אוריינות פיננסית מהווה תפיסה משולבת המורכבת מפעילויות

מגוונות הכוללות:

- חינוך פיננסי בבתי הספר
- חינוך פיננסי ממוקד – סמינרים במקומות עבודה, שחרור מהצבא וכו'
- הגברת שקיפות
- הרחבת נגישות למידע
- חינוך פיננסי במדיה
- עידוד ארגונים לקדם אוריינות פיננסית בקרב לקוחותיהם

אוריינות פיננסית

התנהגות

ידע

חינוך

מגבלות החינוך פיננסי

- לחינוך פיננסי השפעה מינורית
- השפעה לטווח קצר
- החלטות מושפעות מהטיות קוגניטיביות וגורמים פסיכולוגיים

השפעת החינוך הפיננסי

- Choi, Laibson, Madrian & Metrick (2002) בחנו את ההשפעה של סמינר חסכון לפנסיה שנערך בחברה גדולה המציעה לעובדיה לחסוך באמצעות 401(k)
- בסמינר דיברו על מטרות חסכון, הקצאת נכסים, ניהול יתרון והלוואות, בטחון כנגד סכנות פיננסיות
- בסיום הסמינר נשאלו הנוכחים לגבי כוונותיהם לבצע שינוי באופי החיסכון שלהם והתנהגותם נבחנה מספר חודשים לאחר מכן

לחינוך פיננסי השפעה אך היא מאוד קטנה

Seminar attendees

%	%
planning to make change	actually made change

Those not in 401(k)

Enroll in 401(k) Plan	100%
-----------------------	------

Those already in 401(k)

Increase contribution rate	28%
----------------------------	-----

Change fund selection	47%
-----------------------	-----

Change asset allocation	36%
-------------------------	-----

לחינוך פיננסי השפעה אך היא מאוד קטנה

Seminar attendees

%	%
planning to make change	actually made change

Those not in 401(k)

Enroll in 401(k) Plan	100%	14%
-----------------------	------	-----

Those already in 401(k)

Increase contribution rate	28%	8%
Change fund selection	47%	15%
Change asset allocation	36%	10%

לחינוך פיננסי השפעה אך היא מאוד קטנה

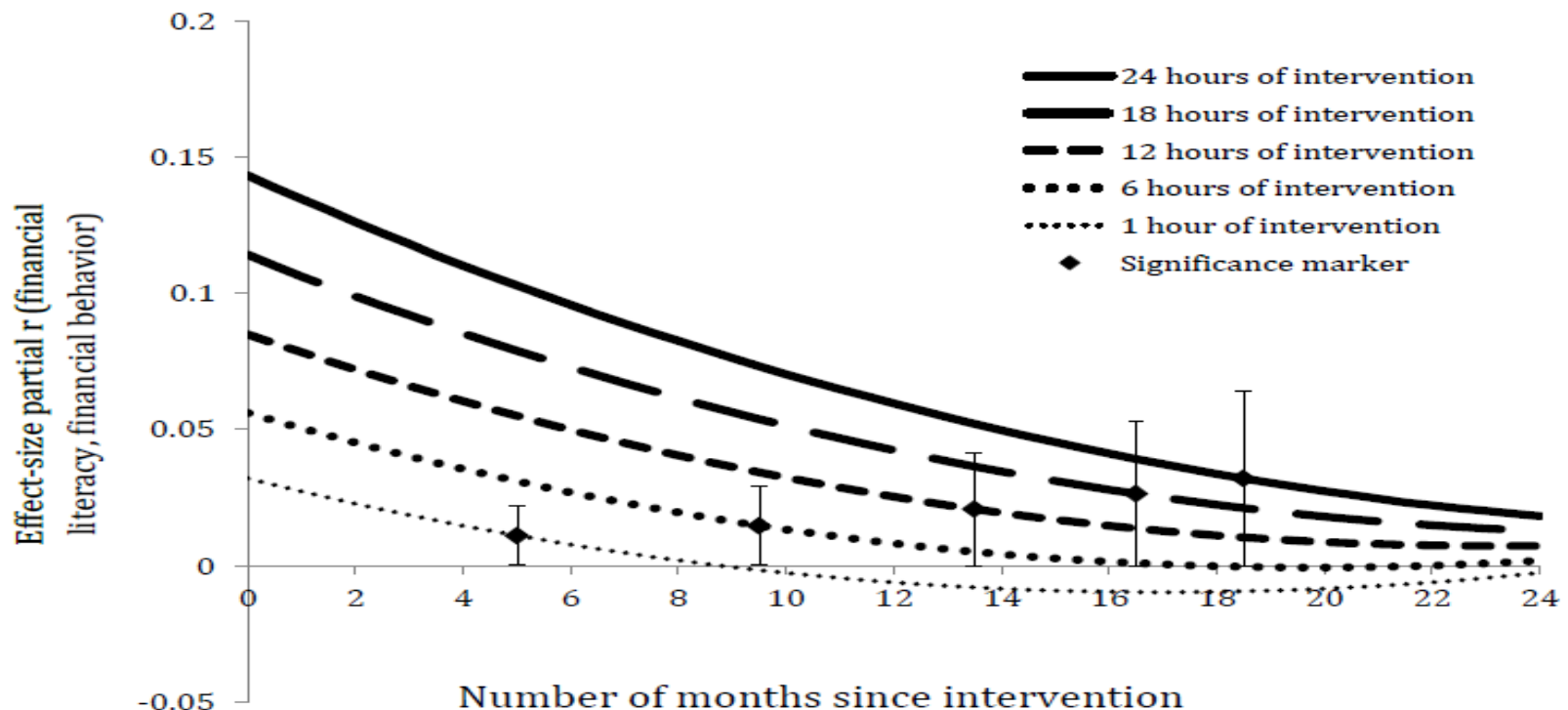
	Seminar attendees		Non-attendees
	% planning to make change	% actually made change	% actually made change
Those not in 401(k)			
Enroll in 401(k) Plan	100%	14%	7%
Those already in 401(k)			
Increase contribution rate	28%	8%	5%
Change fund selection	47%	15%	10%
Change asset allocation	36%	10%	6%

השפעה דועכת לאורך זמן

מטא אנליזה שנערכה על ידי (Fernandes, Lynch, & Netemeyer (2014) מצאה שלתכניות חינוך פיננסי אפקט מזערי שדועך לאורך זמן.

- Partial correlation of financial literacy interventions with financial behavior as a function of number of hours of intervention and number of months since intervention

הטיות קוגניטיביות ומשתנים פסיכולוגיים

דחיינות

- התנהגות המאופיינת בדחייה או הימנעות של אדם מביצוע פעולה שהוא צריך או מעוניין לבצע

tomorrow

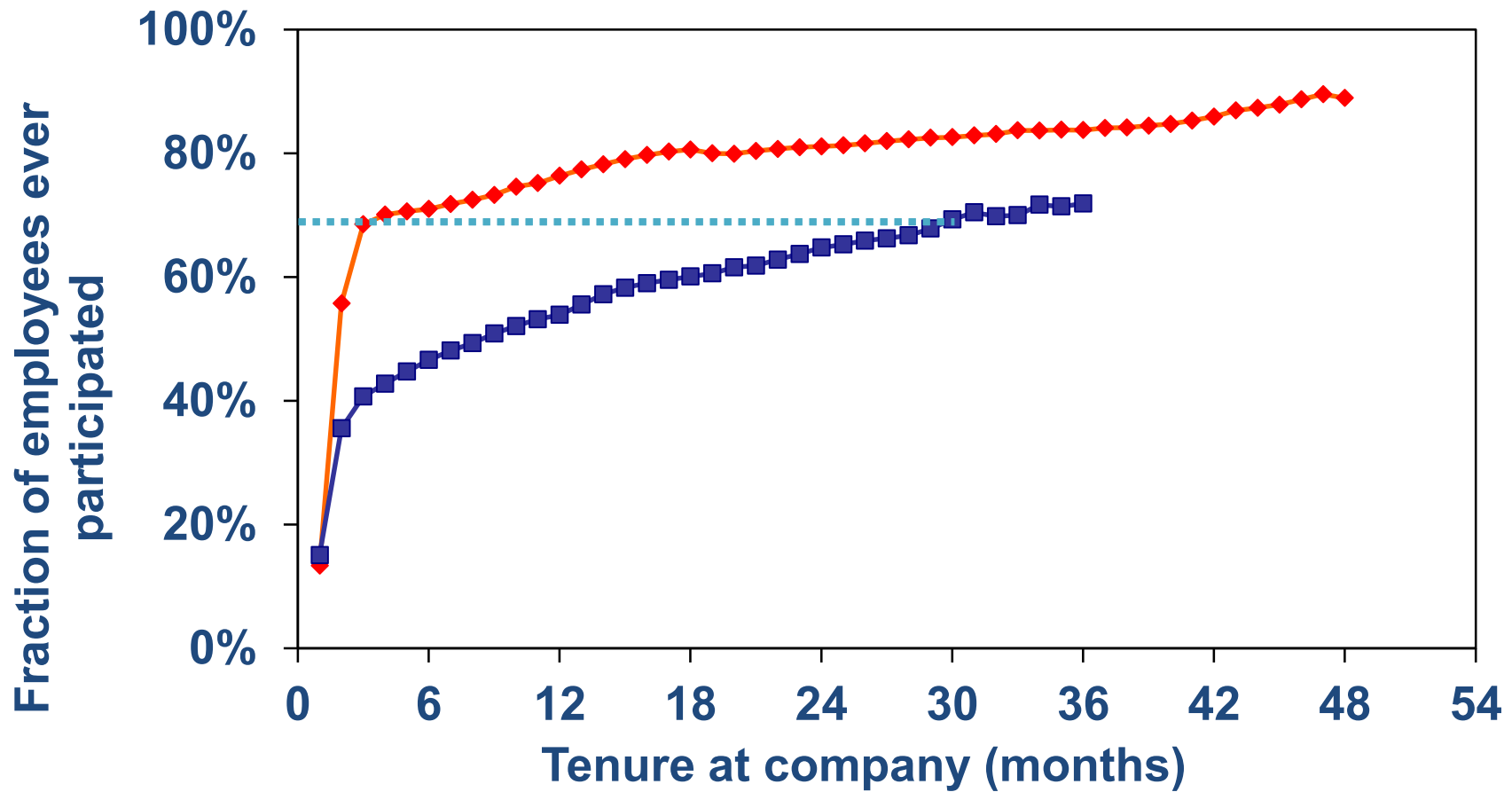
noun

A mystical land where 99% of all human productivity, motivation, and achievement is stored.

השפעה של דחיינות על השתתפות ב 401(k)

- Choi, Laibson, Madrian & Metrick (2002)

◆ Active decision cohort ■ Standard enrollment cohort

בעלי אוריינות אינם חסינים להשפעה חיצונית

- מחקר של Carmel E., Carmel D., & Leiser D. (2014) בחן כיצד משפיעה המלצה של סוכן ביטוח על חוסכים לפנסיה
- הוצגו לנבדקים שתי תכניות חסכון כאשר אחת עדיפה על השנייה וסוכן ביטוח שהמליץ באיזו תכנית לבחור
- הנבדקים בחרו בתכנית המומלצת על ידי הסוכן גם כאשר קיימת תכנית עדיפה
- אוריינות פיננסית מיתנה רק במעט את האפקט של המלצת הסוכן

העדפת ההווה

- מתעלמים מכך שהעתיד בסוף יגיע – חלוקה של "עצמי נוכחי" מול "עצמי עתידי"
- קיום אינטראקציה עם "עצמי עתידי" הוביל להגדלת חיסכון פנסיוני (Hershfield et al., 2011)

Financial Capability

מאוריינות פיננסית למסוגלות פיננסית

- הקושי לבסס קשר בין ידע כלכלי להחלטות, קיימת כיום מגמה של מעבר ל"מסוגלות פיננסית"
- מסוגלות פיננסית – התנהגות כלכלית היא מכלול המורכב מידע, אישיות, יכולות קוגניטיביות, רקע והזדמנויות
- במקום להתמקד בידע וביכולת של האדם, בוחנים כיצד הוא מתנהל בממדים אלו ומאתרים את הגורמים המשפיעים על התנהלות זאת
- מרכיבי המסוגלות הפיננסית:

Money management

Choosing products

Planning ahead

Staying informed

מאוריינות פיננסית למסוגלות פיננסית

מסוגלות פיננסית

באיזו תכיפות אתה בודק את מצב החשבון שלך?

באיזו תדירות אתה נמצא באוברדראפט?

ב-12 החודשים האחרונים, באיזו תדירות נשאר לך כסף בחשבון בסוף החודש, לפני כניסת המשכורת?

אוריינות פיננסית

נניח והפקדת מאה דולרים בחיסכון עם ריבית שנתית של 2%. לאחר 5 שנים, כמה כסף יהיה לך? יותר/ בדיוק/ פחות מ-\$102?

נניח והריבית על החיסכון היא 1% בשנה והאינפלציה היא 2% בשנה. בעוד שנה אחת, האם תוכל לקנות יותר/ פחות/ בדיוק ממה שתוכל לקנות היום עם הכסף שבחשבונך?

אמת או שקר: קנית מניה בודדת מספקת לרוב החזר יותר בטוח מאשר רכישה של מספר מניות

מאוריינות פיננסית למסוגלות פיננסית

התנהגות

ידע

חינוך

מסוגלות פיננסית

- לא ניתן לצמצם התנהגות אנושית לכמה משתנים בודדים, הדבר נכון גם לגבי התנהגות כלכלית
- גישת המסוגלות הפיננסית מנסה להתחשב בכל ההיבטים והמגבלות המובילים אנשים להתנהל בצורה כזו או אחרת
- דרך זו תואמת לתפיסות עכשוויות הנפוצות במיוחד בקרב כלכלנים התנהגותיים המתמקדים במדיניות המותאמות למגבלות הקוגניטיביות הידועות לנו מחקר הפסיכולוגיה

Thank You

